
INFORMATIEBLAD E-ZONES

Aan : Deelnemers platform licht experts ODNL

Onderwerp : E-zones lichthinder

Versie : 5.0 **Datum:** 2-7-2024 **Door:** Rien Huibrechtse

Inhoud

1. Inleiding.	2
2. Waarom zonering	2
3. E zones	3
4. Maatwerk door gemeenten (voorbeeld grens E2-E3)	4
5. Bescherming van de duisternis en het donkere landschap (extra informatie van belang voor het indelen van E-zones)	6

1. Inleiding.

Dit informatieblad is bedoeld om de tabel van de E-zones uit de NSVV Richtlijn Lichthinder te verduidelijken en een uitvoeringskader voor de indeling van de E-zones te bieden. Hoe zit dit in elkaar en hoe dient er gehandeld te worden.

Informatiebladen worden met name gebruikt om uitleg te geven aan OD medewerkers maar ook aan de branche. Informatiebladen zijn daarom ook geschikt om aan externen (anders dan omgevingsdiensten) beschikbaar te stellen. Het document is opgesteld in samenspraak met de expertgroep lichthinder van de Nederlandse stichting voor Verlichtingskunde (NSVV).

Dit informatieblad wordt op het platform licht van het kennisnet van de ODNL (www.omgevingsdienst.nl) en <https://www.nsvv.nl/publicaties/richtlijn-lichthinder-2020/> gepubliceerd.

2. Waarom zonering

Er zijn veel locaties met kunstmatige verlichting. Dit kan verschillende soorten negatieve effecten veroorzaken zoals:

- Hinder voor de mens;
- Hinder voor weggebruikers langs wegen;
- Verstoring van de natuur (afname van biodiversiteit);
- Horizonvervuiling, verstoring van donker landschap en verminderde zichtbaarheid van sterren.

Lichthinder is een thema dat decentrale overheden moeten afwegen. Het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) bevat geen rijksinstructieregels voor lichthinder.

In het gemeentelijke omgevingsplan is lichthinder een aspect dat meeweegt vanuit een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Een gemeente kan zelf bepalen of ze regels ter voorkoming van lichthinder wil stellen in het omgevingsplan. Alleen voor kunstlicht in de tuinbouw bij kassen gelden rijksregels uit het Besluit activiteiten leefomgeving. [Lichthinder | Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)

Voor lichthinder bij sportvelden bevat de [bruidsschat](#) als regel dat sportverlichting tussen 23:00 en 07:00 uur uitgeschakeld moet zijn én als er niet wordt gesport of onderhoud wordt gepleegd. Deze regel vanuit het Activiteitenbesluit milieubeheer is niet overgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving en geldt via de bruidsschat wel voor het tijdelijke deel van omgevingsplannen. Gemeenten kunnen zelf deze regels in het omgevingsplan aanpassen en afstemmen op de lokale omstandigheden.

Er wordt geadviseerd om lichthinder, verstoring door licht voor mens en dier, en aantasting van duisternis op te nemen in de omgevingsvisie en het terugdringen ervan op te nemen in beleid en het omgevingsplan. Voor een eenduidige uitvoering is van belang dat alle gemeenten in Nederland haar gemeentegrond in E-zones indeelt. Dit informatieblad geeft een uitvoeringskader voor de indeling van de E-zones.

3. E zones

Er zijn vijf E-zones, gelijk aan de indeling die wordt gehanteerd in de internationale CIE publicatie 150 2nd Edition, 2017 (bron: NSVV Richtlijn Lichthinder maart 2020).

Zone	Omschrijving
E0	Intrinsiek duistere gebieden In het algemeen UNESCO sterrenlicht reservaten, IDA-duisternisgebieden en belangrijke optische astronomische observatoria
E1	Gebieden met een zeer lage omgevingshelderheid In het algemeen natuurgebieden en landelijke gebieden ver van woonkernen
E2	Gebieden met een lage omgevingshelderheid In het algemeen buitenstedelijke en landelijke (woon)gebieden
E3	Gebieden met een gemiddelde omgevingshelderheid In het algemeen stedelijke (woon)gebieden
E4	Gebieden met een hoge omgevingshelderheid In het algemeen stedelijke gebieden met nachtelijke activiteiten, zoals uitgaanscentra en industriegebieden

Tabel 1 uit de NSVV Richtlijn Lichthinder

De begrippen zeer lage -, lage -, gemiddelde - en hoge omgevingshelderheid zijn begrippen met ruimte voor discussie en interpretatie. De expertgroep lichthinder van de NSVV wil de verwijzing naar bovengenoemde CIE-publicatie verduidelijken en biedt het volgende uitvoeringskader voor de indeling van de E-zones. De zone-indeling geeft een indruk van welk soort gebieden met voorbeelden onder iedere zone vallen. Dit is een niet-limitatieve opsomming.

Zone	Uitvoeringskader indeling E-zones	Voorbeelden
E0	Intrinsiek duistere gebieden	UNESCO sterrenlicht reservaten, IDA-duisternisgebieden en belangrijke optische observatoria
E1	Natuurgebieden	Natura2000 gebieden, Natuur Netwerk Nederland, agrarische gebieden met natuurdoelen, overige gebieden ver van woonkernen
E2	Landelijke gebieden	Reguliere agrarische gebieden, buurtschappen, gegroepeerde woningen in het landelijk gebied, stadsparken met natuurwaarden
E3	Woongebied/ stedelijk gebied	Woonwijken in een stad, dorpen, centrumgebieden zonder intensieve nachtelijke activiteit, bedrijventerreinen/kantorenpark zonder of met geringe nachtelijke activiteit buiten
E4	Stadscentra/ industriegebied	Horecaconcentratiegebieden met zware nacht-horeca, grootschalige industriegebieden

Tabel 2 Uitvoeringskader e-zones

Definitie zware nachthoreca: horeca die in beginsel ook in de nachturen is geopend en die tot hoofddoel heeft het verstrekken van dranken waarbij het doen beluisteren van muziek en het gelegenheid bieden tot dansen een wezenlijk onderdeel vormt. Vaak liggen deze gebieden geconcentreerd in een centrum met winkelstraten en ook woningen. Zo'n gebied kan dan als E4 worden vastgelegd. Maar kan ook zeker deels E3 en E4 zijn. Een enkele discotheek buiten het centrum van een stad of dorp hoeft niet als E4 zone gecategoriseerd te worden.

De NSVV Richtlijn Lichthinder is opgezet als handhavingskader voor bestaande situaties. De richtlijn lichthinder behandelt vooral lichthinder als fysiologisch effect (directe verstoring van mens en dier door felle lampen, maar ook langere termijn effecten zoals verstoring van de biologische klok door blootstelling aan teveel licht op "verkeerde" tijdstippen van de dag). Het bestaande lichtniveau in de directe omgeving, de luminantie, is de belangrijkste parameter. De richtlijn lichthinder kan ook meer beleidsmatig ingezet worden om lichthinder te voorkomen, maar ook om het donkere landschap en de zichtbaarheid van sterren te beschermen.

4. Maatwerk door gemeenten (voorbeeld grens E2-E3)

Het bevoegd gezag kan de NSVV Richtlijn Lichthinder uitwerken in omgevingsbeleid zoals in het omgevingsplan. Ook is het mogelijk om met lokaal beleid beargumenteerd ruimere of strengere eisen te stellen in een bepaalde zone of een specifiek gebied. Zo kan een gemeente besluiten dat er geen reclame met bewegend beeld (frequentie f4 in de richtlijn lichthinder) vergund mag worden. Een ander voorbeeld is een gemeentelijk besluit dat alle reclame- en showroom verlichting in woongebieden (zone E3) uit moet na sluitingstijd of dat er buiten de bebouwde kom (dus in zones E1 en E2) helemaal geen lichtreclame mag zijn.

Bepaling van zone E2 versus E3

Voor de toepassing van de richtlijn lichthinder, en dus om te bepalen bij hoeveel licht er sprake is van hinder, is de zone cruciaal waar de gehinderde zich bevindt. Vaak is het vanzelfsprekend welke zone van toepassing is op basis van bovenstaande tabel.

Het is niet de bedoeling dat het bevoegd gezag zelf vrijelijk een zonenummer kiest. De zone wordt bepaald door gebiedstypering. De bestemming vastgelegd in ruimtelijke plannen geeft een zo objectief mogelijk beeld van het zonenummer voor heel Nederland. Een woonwijk binnen de bebouwde kom is dan in iedere gemeente E3. Wel kan de gemeente onderbouwd vaststellen dat de grenswaarden uit zone E2 gelden in zone E3. Een reden kan zijn dat de omgeving dusdanig donker is, dat lichtuitstoot toestaan volgens zone E3 zou leiden tot meer licht dan er nu is, tot ongewenste lichthinder of lichtvervuiling. E-zones kunnen wel veranderen bij gebiedsontwikkeling of functiewijziging. Zo kan er een woonwijk gebouwd worden op agrarische gronden waardoor zone E2 wijzigt in zone E3.

Bij twijfelgevallen besluit het bevoegd gezag welke zone wordt gekozen. Bijvoorbeeld bij kleine woonkernen in agrarisch gebied waar wel sprake is van een bebouwde komgrens maar die meer lijken op een buurtschap (bijvoorbeeld omdat er geen faciliteiten zijn, en er vooral straat- en particuliere woningverlichting zichtbaar is). De gemeente kan in een dergelijk twijfelgeval tussen E3 en E2 besluiten om beargumenteerd voor E2 te kiezen.

Een ander type twijfelgeval is wanneer een gehinderde zich bevindt op de grens tussen twee vastgestelde E-zones. In de richtlijn lichthinder staat dat van belang is te kijken vanuit de gehinderde positie. Het is mogelijk dat een voorgevel moet worden beschermd conform E2 en de achtergevel conform E3. Onderstaande tekst en foto's lichten dit voorbeeld toe.

Op foto 1 zie je de woning op de grens van zone E3 en E2. Aan de achterzijde heeft de woning zicht op het dorp. De achtergevel met vensters moet dus beschermd worden conform de grenswaarden van zone E3.

Foto 2 is genomen met het zicht vanuit het venster van voorgevel van de woning op landelijk gebied. Deze voorgevel met vensters moet beschermd worden conform de grenswaarden van zone E2.

Foto 3 is genomen op dezelfde positie als foto 2 in de nachtperiode.

Foto 1: woning op de grens van zone E3 (achterzijde) en E2 (voorzijde)

Foto 2: zicht vanuit de woning van foto 1 richting E2

Disclaimer

Deze informatie kan verouderd zijn. Controleer te allen tijden of op de site van de Omgevingsdienst NL een nieuwe versie beschikbaar is. Omgevingsdienst NL staat niet in voor juiste of volledige overbrenging van de inhoud. Ook kan de Omgevingsdienst NL niet aansprakelijk gesteld worden voor eventuele onjuistheden.

Foto 3: zicht vanuit de woning van foto 1 op E2 in de nachtperiode

5. Bescherming van de duisternis en het donkere landschap (extra informatie van belang voor het indelen van E-zones)

Op dit moment wordt de richtlijn lichthinder vooral ingezet n.a.v. klachten waar sprake is van een gehinderde zoals een bewoner van een woning. In veel gebieden is geen sprake van bewoning terwijl lichtbronnen toch als hinderlijk worden ervaren, als vervuilend voor het donkere landschap of als verstoring van de zichtbaarheid van sterren. Ook hiervoor kan de richtlijn lichthinder worden ingezet, zodat lichtuitstraling in de zones E1 en E2 wordt begrensd, zonder dat er sprake is van een gehinderde.

Het is dus van wezenlijk belang dat in de omgevingsplannen de NSVV Richtlijn Lichthinder wordt benoemd. Op diverse manieren worden dan de gehinderden, maar ook het landschap en de donkerte beschermd en kan er handhavend worden opgetreden. Dus ook als er geen gehinderden zijn.

Vaststellen van donkerte als omgevingswaarde

Aangeraden wordt dat een gemeente beschrijft waarom donkerte als omgevingswaarde vaststellen zinvol én geschikt is:

1. Huidige situatie. De gemeente legt vast dat donkerte in deze gemeente waardevol is, uniek in de omgeving en beschouwd wordt als een te beschermen leefomgevingskwaliteit;
2. Toekomstige situatie. De gemeente beschrijft op welke wijze zij invloed heeft op de mate van donkerte, en hoe zij de gewenste omgevingswaarde denkt te bereiken;
3. Bestaande regelgeving volstaat niet. De gemeente licht toe dat het vaststellen van een omgevingswaarde nodig is omdat de bestaande regelgeving niet volstaat ter bescherming van donkerte. De richtlijn lichthinder moet een plek krijgen in het omgevingsplan.

Disclaimer

Deze informatie kan verouderd zijn. Controleer te allen tijden of op de site van de Omgevingsdienst NL een nieuwe versie beschikbaar is. Omgevingsdienst NL staat niet in voor juiste of volledige overbrenging van de inhoud. Ook kan de Omgevingsdienst NL niet aansprakelijk gesteld worden voor eventuele onjuistheden.

De gemeente dient vervolgens te beschrijven hoe zij zal voldoen aan de voorwaarden die de omgevingswet stelt:

- a. Normstelling: gewenste kwaliteit/toelaatbare belasting;
- b. Mate waarop de gemeente gebonden is: resultaat- en inspanningsverplichting;
- c. Ontwikkelgericht versus beschermend;
- d. Gebieden waarin de omgevingswaarde donkerte van toepassing is;
- e. Termijn waarbinnen de omgevingswaarde moet zijn bereikt.

Disclaimer

Deze informatie kan verouderd zijn. Controleer te allen tijden of op de site van de Omgevingsdienst NL een nieuwe versie beschikbaar is. Omgevingsdienst NL staat niet in voor juiste of volledige overbrenging van de inhoud. Ook kan de Omgevingsdienst NL niet aansprakelijk gesteld worden voor eventuele onjuistheden.